

LA RETÒRICA DE LA CIÈNCIA I PER QUÈ ÉS IMPORTANT

Michael Ruse

Quan vaig començar a exercir la filosofia de la ciència, fa ja més de cinquanta anys, la retòrica de la ciència no existia. Almenys, no existia en els cercles filosòfics. Si llegim els textos de figures importants d'aquest camp com Karl Popper i Ernest Nagel, veiem que no presten atenció als mètodes per convèncer el públic –les maniobres lingüístiques o argumentatives–. L'única cosa important era el que es deia mitjançant el llenguatge i el que provaven els arguments. Es donava per descomptat, de fet, que la ciència seria millor si es poguera reduir a matemàtiques pures, esquivant per complet la dependència del llenguatge, i si tota argumentació fóra una deducció directa com les que trobem en la geometria euclidiana.

Les coses han canviat dràsticament per diverses raons. Una de les més importants és, probablement, la maduració de la història de la ciència. Aquest camp, i altres relacionats com la sociologia de la ciència, van indicar de manera precisa la naturalesa de la ciència real tal com la duen a terme els científics –en oposició a la ciència idealitzada tal com la reconstrueixen els filòsofs–. I una de les coses que es descobreix quan observem la ciència que produeixen els científics és la importància del llenguatge i d'altres aspectes que s'hi relacionen. Un científic que produeix un treball vol convèncer els seus lectors i lectores de l'autenticitat d'aquest i de la seua importància en l'esquema general de les coses. Això implica la presentació, la qual cosa al seu torn implica el llenguatge i les estratègies argumentatives, i això significa retòrica!

Si prenem com a exemple un element essencial de la ciència com és la teoria de l'evolució per selecció natural de Charles Darwin, ens topem amb la retòrica almenys per dues raons principals. Primer, en *L'origen de les espècies* trobem un important ús retòric del llenguatge, especialment en el recurrent i eficient ús de la metàfora que fa Darwin. Rara és la vegada que Darwin introdueix un tema en fred, podríem dir. Sempre l'embolcalla en llenguatge, sovint mitjançant analogies, comparacions o altres mecanismes, per tranquil·litzar i estimular. Tots nosaltres

Lizzie Ruse

**«DARWIN SEMPRE ARGUMENTA,
INTENTA POSAR LES COSES EN
EL SEU LLOC»**

coneixem (com coneixien tots en el segle XIX), l'habilitat dels grangers i ramaders per millorar organismes mitjançant la cria selectiva. Què és més immediat, doncs, que referir-se als processos naturals com a «selecció natural»? Fa pensar i així i tot resulta familiar i reconfortant.

El segon procediment que utilitza Darwin per a arribar al lector és el discurs. Mai ofereix dades sense més, l'una darrere de l'altra. Sempre argumenta, intenta posar les coses en el seu lloc.

Ara bé, el filòsof de la ciència tradicional estaria d'acord que un argument és un argument, i els de Darwin podrien ser correctes o no. Però observar *L'origen* ens mostra que no és tan senzill. No podem observar la selecció natural en acció, o almenys Darwin pensava que no podríem. Llavors, com podia intentar convèncer-te? En part, per analogia, entre la cria selectiva i el que ocorre en la naturalesa. En part, amb una mena d'argument unificador, que mostre que si acceptem el mecanisme de selecció natural, llavors camps com la biogeografia i la sistemàtica i l'embriologia podrien passar a ser part d'un tot. No hi ha res que es pugui discutir de manera aïllada. Els arguments es connecten. D'això se'n diu «consiliència d'induccions» i, com Darwin insistia a dir –la repetició és un altre mecanisme retòric–, és molt popular en altres àrees de la ciència, especialment en física.

Darwin no havia de fer les coses d'aquesta manera per força, però ho va fer i això va ser molt efectiu per convèncer la gent que l'evolució ocorria de debò. Així doncs, ací tenim un cas en què la retòrica de la ciència és realment important. Llevat que acceptem això, mai podrem arribar a comprendre la naturalesa de la ciència. En altres paraules, per a fer quelcom bé filosòficament, cal jugar-se-la i observar coses que els filòsofs normals considerarien bastant irrelevantes per als seus objectius. Per aquesta raó, trobe que la retòrica de la ciència és molt important, i m'agradaria instar qui vulga assolir una vertadera comprensió de la naturalesa de la ciència a prendre-la molt seriosament. ☺

Michael Ruse. Professor de Filosofia Lucyle T. Werkmeister. Director del Programa d'Història i Filosofia de la Ciència. Universitat Estatal de Florida (EUA). Membre del comitè científic de MÈTODE.